

Leerlingenbegeleiding in een internationaal perspectief: Een reviewstudie

Prof. Dr. Elke Struyf, UAntwerpen

Prof. Dr. Karine Verschueren, KU Leuven

Dr. Eleonora Vervoort

Dr. Sara Nijs

KU LEUVEN

Universiteit
Antwerpen

Onderzoeksdoel en -vragen

Doel: huidige praktijken inzake LLB in Vlaanderen in breder internationaal kader plaatsen

Onderzoeksvragen:

1. Voor wie wordt leerlingenbegeleiding georganiseerd en waarop is dit aanbod gericht?
2. Welke actoren bieden leerlingenbegeleiding aan en wat zijn hun taken?
3. Op welke manier wordt leerlingenbegeleiding beïnvloed door beleid en samenleving?

Deelstudies

- **Deelstudie 1:** samenvattend overzicht van de Vlaamse praktijk inzake LLB
- **Deelstudie 2:** systematische review van internationaal wetenschappelijk onderzoek inzake LLB
- **Deelstudie 3:** integratie van de inzichten uit studies 1 en 2, aangevuld met bevindingen van de performance audit van de CLB's, met als doel de Vlaamse praktijk te plaatsen in een breder kader met oog op het formuleren van theoretische en empirische **conclusies** en **aanbevelingen**

Deelstudie 1: Vlaamse praktijk

- Overzicht beleidsinitiatieven
 - CLB-decreet
 - GOK-decreet / SES-middelen
 - puntenenveloppe zorg BaO
 - beleidsmaatregel betreffende geïntegreerd onderwijs (GOn)
 - decreet betreffende de integrale jeugdhulp
 - M-decreet
- ➔ Gewijzigde rollen en verantwoordelijkheden

Deelstudie 1

- Vlaamse studies
 - werking van het CLB (Verschuere et al. 2007a, 2007b; Vermaut, Leens, De Rick, & Depreeuw, 2009)
 - uitbouw van het zorgbeleid op school (Struyf, Verschuere, Verachtert, & Adriaenssens, 2012)
 - stand van zaken inzake GON/ION in 2012 (Petry, Ghesquière, Jansen, & Vanhelmont, 2013)
 - doorverwijzing naar buitenschoolse hulpverlening (Verschuere et al., 2015)
 - toeleiding naar zorg (Struyf, Bodvin, & Jacobs, 2015)

Deelstudie 1 - bevindingen

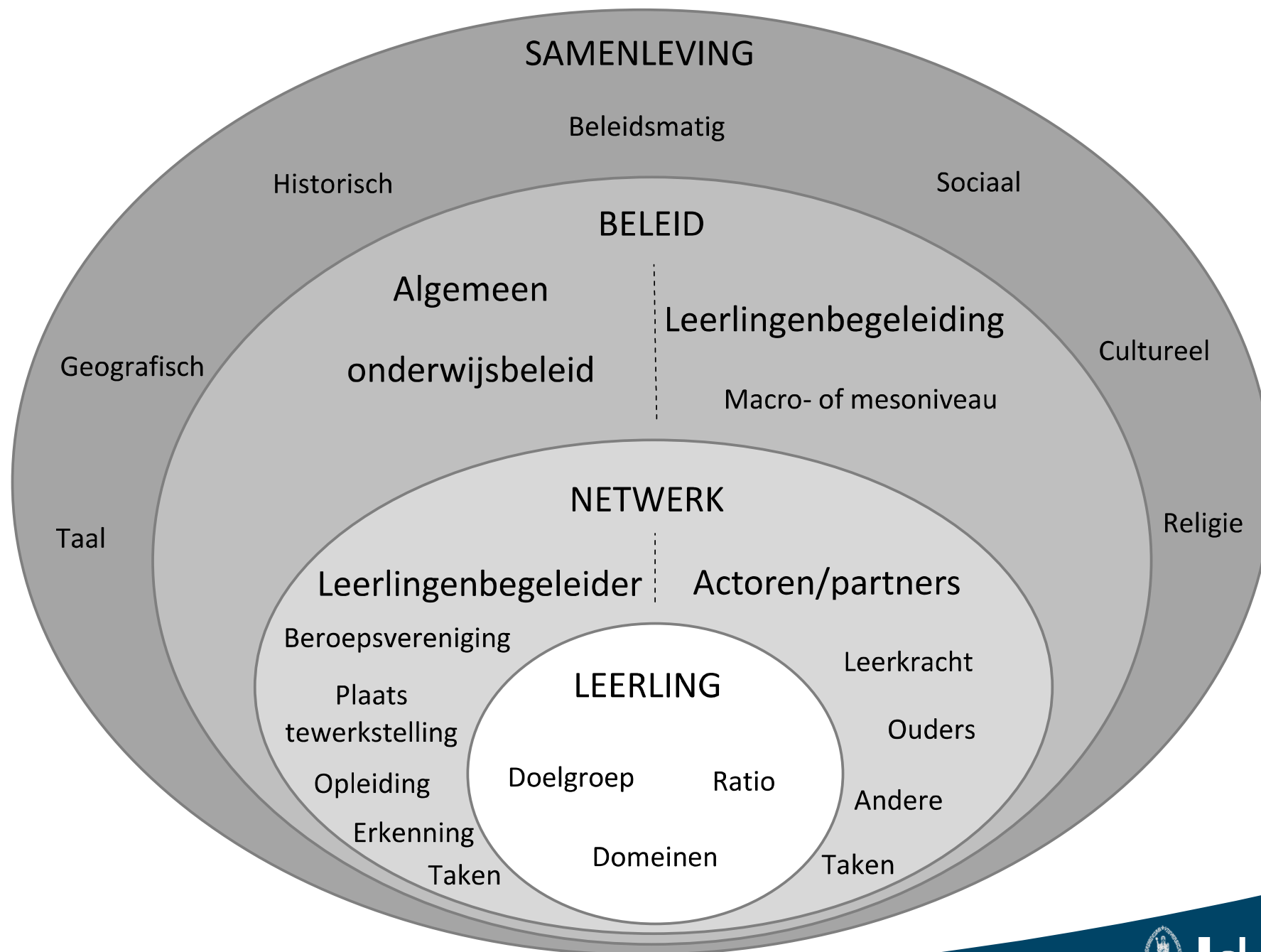
- Huidige praktijk van LLB: 'Zorg op school'
 - Geïntegreerde zorg/zorgbeleid
 - Profielen van interne leerlingbegeleiders en hun taken
- Centra voor Leerlingbegeleiding
 - Werkingsprincipes
 - Begeleidingsdomeinen
 - Samenwerking met schoolinterne LLB
 - Draaischrijf- of netwerkfunctie van het CLB
- GON-begeleiding
- Buitenschoolse hulpverlening

Deelstudie 2: internationaal luik

Fase 1	Opbouw raamwerk a.d.h.v. 6 kernartikelen
Fase 2	Literatuur review
Fase 3	Beschrijving van interessante praktijk(en)

Opbouw **raamwerk** a.d.h.v. 6 publicaties

1. Handbook of International School Psychology (Jimerson, Oakland, & Farrell, 2007)
2. Where in the world is school psychology? Examining evidence of school psychology around the globe (Jimerson, Skokut, Cardenas, Malone, & Stewart, 2008)
3. International school-based counselling (Harris, 2013)
4. A survey of school psychology in developed and developing countries (Oakland & Cunningham, 1992)
5. A conceptual framework of the evolution of school psychology (Hatzichristou, 2002)
6. Developing and Managing Your School Guidance Program (Gybers & Henderson, 2012)

Systematische literatuursearch

- Zoekfunctie in **3 databases**: Eric, PsychINFO & Web of Science
- **Trefwoorden**:
 - (a) school, education
 - (b) social work/social worker, counseling/counselling, guidance, psychology, counselor/counsellor, psychologist
 - (c) vocational guidance, career counselling/career counseling (domein 1), social-emotional guidance, psycho-education, mental health, mental wellbeing (domein 2) , educational guidance , academic guidance, student learning (domein 3), school health, school medicine, student health, physical health (domein 4)

Systematische literatuursearch

- **Inclusiecriteria:** (1) Engelstalige artikels, (2) peer reviewed tijdschriften, (3) periode: 2004 – (maart) 2015, (4) voornaamste focus = organisatie of inhoudelijke invulling van LLB
- **Exclusiecriteria:** (1) Focus op één specifieke doelgroep, (2) Niet gericht op LLB in het gewoon onderwijs
- **Resultaat:**
 - 5921 (van 5958) geëxcludeerd op basis van titel, abstract of full tekst
 - 37 artikels weerhouden: 31 o.b.v. de systematisch literatuursearch + 6 overzichtsartikelen (fase 1)

Deelstudie 2 – invulling raamwerk

LEERLING

- Omschrijving van doelgroep, Leerlingbegeleider-student ratio, domeinen binnen leerlingenbegeleiding

NETWERK

- Leerlingbegeleider: opleiding, taken (gelinkt aan domeinen), plaats van tewerkstelling, erkenning, beroepsvereniging, supervisie
- Actoren en partners

BELEID en SAMENLEVING

- Algemeen onderwijsbeleid, beleid mbt LLB

Deelstudie 2 - Beschrijving praktijkvoorbeeld

- School-based health centra (VS)

Deelstudie 2 - Conclusie

- Geen (evidentie voor één) ideaalmodel van LLB
- Grote variatie
- Wel: kenmerken van een goed model voor LLB

Deelstudie 3 - Integratie

- Beschrijving van Vlaamse praktijk
- Internationale inzichten
- Resultaten CLB audit

Resultaat: **10 'thema's – 'bouwstenen' – 'ingrediënten'**

- a) Wetenschappelijke bevindingen
- b) Audit-rapport
- c) Reflecties en aanbevelingen

10 thema's:

1. Actoren binnen de leerlingenbegeleiding
2. Begeleidingsdomeinen en taken
3. Communicatie en samenwerking met ouders en leerlingen
4. Samenwerking tussen school, CLB en PBD
5. Samenwerking met buitenschoolse hulpverlening en de draaischijffunctie van het CLB
6. Verhouding vraag en aanbod
7. Verhouding preventieve en curatieve werking
8. Aandacht voor specifieke doelgroepen
9. Deontologie
10. Realiseren van interne kwaliteitszorg

1. Actoren binnen de leerlingenbegeleiding

- Wetenschappelijke bevindingen
 - multidisciplinaire teams
 - schoolpsychologen en –counselors als centrale actoren (coördinatie)
 - opleiding
 - internationaal: specifieke opleiding voor schoolpsychologen en –counselors of *support teachers*
 - Vlaanderen: geen specifieke opleiding voor ILB of GON-bgl
 - accreditatie, erkenning en supervisie: invloed op kwaliteit

1. Actoren binnen de leerlingenbegeleiding

- Reflecties en aanbevelingen
 - multidisciplinariteit behouden en nastreven
→ herevaluatie verplicht aanbod PGZ (rol van verpleegkundigen en artsen)
 - (formele) opleiding van zorg/leerlingbegeleider/GON-begeleider/CLB-medewerker specifiek gericht op zorg/leerlingenbegeleiding en/of erkenning competenties

2. Begeleidingsdomeinen en taken

- Wetenschappelijke bevindingen
 - zowel in Vlaanderen als internationaal: 4 domeinen
 - nadruk op psychosociaal functioneren/geestelijke gezondheidszorg
 - leren en studeren: Vlaamse leerlingen/ouders ervaren nood aan extra begeleiding
 - (onderwijs)loopbaanbegeleiding: meer preventie en educatie!
 - preventieve gezondheidszorg: verweven met andere domeinen
 - leraren als eerstelijns zorgverleners
 - uitwerken van en communiceren over zorgvisie en -beleid
 - nood aan pedagogisch-didactische ondersteuning
 - gedeelde zorgvisie en professionalisering te verbeteren

2. Begeleidingsdomeinen en taken

- Reflecties en aanbevelingen
 - afspraken tussen school en CLB
 - school: minimumaanbod op 4 domeinen
 - zorg op school: ook in termen van 4 domeinen
 - bijkomende pedagogisch-didactische ondersteuning
 - samenwerking CLB én PBD
 - taken verweven met de domeinen en te verdelen in functie van aanwezige expertise
 - beleidscontract of –plan als instrument (cf. Thema 4)
 - interne kwaliteitszorg (cf. Thema 10)

3. Communicatie/samenwerking met ouders en leerlingen

- Wetenschappelijke bevindingen
 - ouders = noodzakelijke partners in LLB
 - goede samenwerking met ouders
 - als deel van geïntegreerde zorg
 - cruciaal voor goede CLB-werking
 - verbetering mogelijk/nodig
- Reflecties en aanbevelingen
 - systematisch, planmatig en transparant
 - proactief informeren
 - vastleggen in procedures en het kwaliteitshandboek

4. Samenwerking tussen school, CLB en PBD

- Wetenschappelijke bevindingen
 - belang van samenwerking met hele schoolteam
 - voor de leerlingen
 - voor professionele succes en werktevredenheid van LLB
 - voor algemene tevredenheid over zorgbeleid
 - voor schoolinterne en –externe samenwerking
 - voor cliënttevredenheid (CLB)
 - taak van LLB: versterken van teamwerk en aangaan van samenwerkingsverbanden
 - Rol van PBD: ondersteuning uitwerken zorgbeleid
- Reflecties en aanbevelingen
 - beleidscontract of –plan
 - verschillende partijen betrekken en/of inlichten
 - betere communicatie met leerkrachten (school én CLB)
 - afspraken over frequentie van overleg (realistische verwachtingen)

5. Samenwerking met BSH en draaischijffunctie van CLB

- Wetenschappelijke bevindingen
 - LLB/CLB als mediator /draaischijf in samenwerking tussen school en welzijn/BSH (cf. decreet IJH)
 - knelpunten bij draaischijffunctie CLB
 - onduidelijke rol van schoolpersoneelsleden bij verwijzing
- Reflecties en aanbevelingen
 - noodzaak om de rol, plichten, rechten en verantwoordelijkheden van zowel CLB als school met betrekking tot de draaischijffunctie decretaal te beschrijven
 - verkennen van voor- en nadelen van een gemeenschappelijk zorgdossier en decretale richtlijnen over de doorstroming van informatie
 - kennis en vaardigheden mbt draaischijffunctie van CLB-medewerkers vergroten

6. Verhouding vraag en aanbod

- Gemiddeld: 2500 leerlingen/1FTE (WHO)
 - maar grote verschillen: van 245 tot 18.000 leerlingen/1FTE
- Internationale richtlijnen:
 - 1000 leerlingen per schoolpsycholoog
 - 250 leerlingen per schoolcounselor
 - 750 leerlingen per schoolverpleegkundige
 - 11 of 12 leerlingen per *support teacher*
- Vlaanderen:
 - gemiddeld 1 PPC/PPW/MW per 785 leerlingen
 - gemiddeld 1 ILB voor 227 (BaO) of 207 (SO) leerlingen
 - gemiddeld 1 GON-begeleider voor 9 leerlingen
- Reflecties
 - lager of gelijkaardig MAAR verschil in opleiding!
 - geen evidentie voor voldoende beschikbaarheid van personeel voor toegewezen taken

6. Verhouding vraag en aanbod

- Aanbevelingen
 - tijdsregistratie
 - efficiënte organisatie van LLB
 - versterken van de basiszorg
 - verdere professionalisering van leraren
 - goede taakverdeling tussen school en CLB
 - inzetten op preventie, educatie en groepsgerichte interventies
 - inzetten van bijkomende partners waar nodig
- cf. Struyf et al (2012): actief en gericht professionaliseringsbeleid rond zorg

7. Preventieve versus curatieve werking

- Wetenschappelijke bevindingen
 - LLB: zowel preventief als responsief
 - MAAR remediëring > preventie, uitzondering: PGZ
 - Belang van schoolondersteuning, door CLB, samen met en complementair aan PBD
- Reflecties en aanbevelingen
 - inzetten op preventief, groepsgericht werken als cruciaal middel om meer kosteneffectief te werken
 - meer inzetten op schoolondersteuning (CLB en PBD samen!)
 - grootschalige, evidence-based preventieprogramma's (onder stimulans van de overheid)
 - extra opleiding en coaching van CLB-medewerkers

8. Aandacht voor specifieke doelgroepen

- Wetenschappelijke bevindingen
 - prioritair aandacht nodig voor maatschappelijk kwetsbare groepen omwille van
 - beperkte toegang tot ondersteuning (GON) en BSH
 - M-decreet: inclusief onderwijs als eerste optie
 - knelpunten:
 - te weinig opleiding/kennis/deskundigheid binnen LLB
 - te weinig diversiteit in personeelsbestand
- Reflecties en aanbevelingen
 - inzicht verwerven in de leefwereld van deze leerlingen/gezinnen
 - proactief en sensibiliserend opstellen
 - belang van onafhankelijkheid van CLB's
 - opbouwen van vertrouwen

9. Deontologie

- Wetenschappelijke bevindingen
 - belang van deontologie in LLB
 - garantie van onafhankelijkheid
 - onduidelijkheden i.v.m. ambts- versus beroepsgeheim
- Reflecties en aanbevelingen
 - nood aan duidelijkere richtlijnen omtrent beroepsgeheim
 - duidelijke communicatie naar cliënten over beroepsgeheim
 - meer doorgedreven (dilemma)training, als deel van de formele opleiding van LLB

10. Realisatie van interne kwaliteitszorg

- Wetenschappelijke bevindingen
 - Erkenning en aandacht voor verdere professionalisering/vervolmaking van belang voor kwaliteitsvolle invulling van LLB
 - intervisie en zelfevaluatie en –reflectie!
 - opvolging van cliënttevredenheid als vorm van IKZ
- Reflecties en aanbevelingen
 - waarom doen we de dingen die we doen? SWOT-analyse
 - voldoende opleiding voor uitgevoerde taken
 - wetenschappelijk onderbouwde begeleiding
 - begeleiding voldoende effectief?
 - cliënttevredenheid monitoren
 - regelmatig rapporteren aan beleidsmakers (~ autonomie)

Tot slot. Monitoring van veranderingen

- heel wat veranderingen in het hulpverleningslandschap
cf. M-decreet, decreet integrale jeugdhulp
- belang van monitoring
 - ervaringen opvolgen en kort op de bal bijsturen
 - evalueren of maatregelen renderen
 - op regelmatige tijdstippen bevragingen organiseren bij stakeholders/betrokkenen

Bedankt voor uw aandacht!

KU LEUVEN

Universiteit
Antwerpen